

PHỎNG VẤN VÀ TRẢ LỜI PHỎNG VẤN

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

- *Hiểu được các yêu cầu cơ bản của phỏng vấn và trả lời phỏng vấn.*
- *Biết cách chuẩn bị và thực hiện cuộc phỏng vấn.*

1. Phỏng vấn là phương thức hỏi đáp trong hội thoại nhằm thu nhận trực tiếp thông tin từ một đối tượng. Ví dụ : phỏng vấn người vừa đạt thành tích cao trong một cuộc thi, phỏng vấn chuyên gia về một lĩnh vực đang được xã hội quan tâm, phỏng vấn trong tuyển chọn, sát hạch để kiểm tra, đánh giá năng lực của người dự tuyển,... Có nhiều hình thức : phỏng vấn trực tiếp, phỏng vấn bằng phiếu hỏi, phỏng vấn qua điện thoại, qua in-tơ-nét,... trong đó hình thức thường gặp nhất là phỏng vấn trực tiếp. Trong phỏng vấn, năng lực tư duy và diễn đạt (đặc biệt là khả năng trình bày miệng) của những người tham gia cũng như năng lực ứng xử trong văn hoá giao tiếp được bộc lộ rất rõ.

Hình thức phỏng vấn được sử dụng khá phổ biến trên báo chí và trong đời sống xã hội. Đối với lứa tuổi thanh niên học sinh, việc tham gia vào các cuộc phỏng vấn, trả lời phỏng vấn sẽ góp phần rèn luyện khả năng quan sát, phân tích, thái độ chủ động tự tin và các kỹ năng giao tiếp.

2. Một cuộc phỏng vấn đạt được hiệu quả giao tiếp khi đảm bảo các yêu cầu cơ bản sau :

a) Đối với người phỏng vấn

Với mục đích khai thác, thu nhận thông tin, người phỏng vấn cần chuẩn bị thật chu đáo cho cuộc phỏng vấn.

– Trước phỏng vấn : Cần xác định rõ mục đích phỏng vấn ; có sự hiểu biết nhất định về vấn đề và đối tượng phỏng vấn, từ đó xây dựng được một đề cương phỏng vấn với hệ thống câu hỏi thích hợp.

– Trong khi phỏng vấn : Cần có thái độ tôn trọng người được phỏng vấn và tôn trọng các quy tắc giao tiếp. Cần có cách hỏi dễ hiểu để người được phỏng vấn dễ dàng nắm bắt ý đồ phỏng vấn ; tránh cách đặt vấn đề quá phức tạp hoặc chung chung, tránh những câu hỏi thiếu tế nhị hoặc xúc phạm đến người được phỏng vấn. Cần biết lắng nghe, ghi chép, suy nghĩ về các câu trả lời để có sự nhạy bén, khéo léo trong việc duy trì và phát triển mạch phỏng vấn.

– Sau phỏng vấn : Cần sử dụng một cách trung thực những thông tin thu nhận được để đăng tin, công bố bài phỏng vấn khi có sự đồng ý của người được phỏng vấn (trong phỏng vấn báo chí) hoặc để làm căn cứ nhận xét, đánh giá về người được phỏng vấn (trong phỏng vấn tuyển chọn, sát hạch). Bài phỏng vấn thường được trình bày theo hình thức hỏi đáp trực tiếp, hoặc có thể theo lối tường thuật.

b) Đối với người được phỏng vấn

– Là người cung cấp thông tin, bày tỏ quan điểm, sự hiểu biết của mình trước một vấn đề, người được phỏng vấn cần chuẩn bị chu đáo những kiến thức, kỹ năng liên quan đến vấn đề phỏng vấn, đồng thời có trách nhiệm đối với thông tin mà mình cung cấp.

– Người được phỏng vấn có thể trả lời hoặc không trả lời câu hỏi, tuy nhiên nên có thái độ cởi mở, hợp tác trong đối thoại, có sự tự tin và khả năng phản xạ nhanh trước các tình huống đặt ra, đồng thời tránh trả lời lan man, dài dòng, xa rời trọng tâm.

LUYỆN TẬP

Xem xét tình huống sau và trả lời các câu hỏi nêu ở dưới.

Để thu thập tư liệu cho chuyên mục "Trang vàng truyền thống" của tờ báo Đoàn nhân dịp Ngày Nhà giáo Việt Nam 20 - 11, anh (chị) được giao nhiệm vụ phỏng vấn các nhân vật sau :

- Thầy (cô) hiệu trưởng ;
- Một thầy (cô) giáo đã dạy học lâu năm tại trường ;
- Bác lao công, người đã có nhiều năm làm việc tại trường.

1. Với mỗi đối tượng, anh (chị) dự định sẽ phỏng vấn về vấn đề gì ?

2. Anh (chị) sẽ chuẩn bị hệ thống câu hỏi như thế nào cho từng đối tượng ?

3. Với mỗi đối tượng, anh (chị) sẽ chuẩn bị lời mở đầu và kết thúc như thế nào ?
4. Giả định là người được phỏng vấn, với mỗi câu hỏi nêu ra, anh (chị) sẽ có phương án trả lời như thế nào ?
5. Giả định anh (chị) đã hoàn thành bài phỏng vấn, khi đưa những nội dung phỏng vấn trên vào chuyên mục, anh (chị) sẽ trình bày bài phỏng vấn như thế nào ?
- Tham khảo bài phỏng vấn sau :

THĂM NHÀ BÁC "DẾ MÈN"

(Trò chuyện với nhà văn Tô Hoài nhân dịp 50 năm báo *Thiếu niên tiên phong*)

Nhà văn Tô Hoài vẫn được các bạn nhỏ gọi thân mật là bác "Dế Mèn". Nhà bác nằm bên hồ Thiền Quang thơ mộng. Năm nay bác đã tám lăm tuổi nhưng trông vẫn "cường tráng" lắm. Giọng bác chậm, chắc mà vang. Bác nói : "Nhanh thật. Mới đây mà đã năm mươi năm. Bác cộng tác với báo *Thiếu niên tiên phong* ngay từ những số đầu tiên, thời bác Phong Nhã làm Tổng biên tập ấy".

* *Truyện đầu tiên của bác đăng trên báo "Thiếu niên tiên phong" là truyện gì ạ ?*

– Ô, bác không nhớ đâu nhưng đăng nhiều lắm. Không chỉ truyện ngắn, truyện dài kì, truyện tranh,... thường xuyên có mặt trên báo mà bác còn tham gia viết bài nữa cơ.

* *Tính đến nay, bác đã in bao nhiêu tập sách dành cho thiếu nhi và tập nào bác cho là hay nhất ạ ?*

– Bác đã in khoảng trên hai trăm tập sách, trong đó một nửa là truyện dành cho thiếu nhi. Bác không bao giờ cho tác phẩm nào của mình là hay nhất mà chỉ nghĩ là đã cố gắng nhất. Cả cuộc đời bác chỉ dành viết một số đề tài chính : Thiếu nhi, Hà Nội, miền núi,... Đó là những đề tài bác gắn bó và yêu mến vô cùng.

* *Cách viết văn của bác như thế nào ạ ?*

– Không phải chỉ lúc nào có cảm hứng mới viết mà ngày nào cũng viết. Mỗi ngày viết khoảng từ năm đến bảy trang, dù biết viết xong không dùng vẫn cứ viết. Phải luyện thành thói quen, ngồi vào bàn là viết. Huy động đến mức cao nhất tất cả những gì mình nhớ.

* *Thưa bác, để trở thành một nhà văn, cần phải có yếu tố gì ạ ?*

– Muốn trở thành nhà văn, trước hết phải yêu tiếng Việt, hiểu tiếng Việt. Người viết văn không những phải "giàu" chữ mà còn phải biết dùng từ "đắt". Nói chung nghề văn phải tôi luyện lâu dài, biết quan sát tinh tế và thường xuyên rèn chữ.

* *Cảm ơn bác. Chúc bác sức khoẻ và tiếp tục có những tác phẩm mới viết cho thiếu nhi.*

(Theo báo *Thiếu niên tiên phong*, số 39, tháng 5 - 2004)